

дискурсів [4, с. 94]. Таким образом, право не существует как часть объективной реальности; его реальность – интересна субъектно, и это одна из ключевых проблем онтологии права.

Культурантропологическое измерение права при такой постановке вопроса выглядит более чем правомерным, так как большинство артефактов культуры являются концептами, то есть их значимость и содержание определяются не через онтологические свойства и параметры их бытия, а через сложившуюся правовую традицию. Дело в том, англо-американская, основывается на идее, что сфера философско-правовой проблематики сосредоточена вокруг абстракций наподобие геометрических. Геометрия объясняет свойства треугольника независимо от того, какие именно объекты реального мира его образуют. Философия права пытается найти такие абстракции, которые существуют независимо от того, как именно они выражаются на уровне существующей правовой системы. Получается, что вопрос о культуре здесь словно снимается: если нас интересуют абстракции, а культура в принципе не может быть абстрактной, то культурологический подход к праву – это не сфера философии права, а скорее проблема юридической антропологии.

Таким образом, вопрос о правовом бытии получает свое принципиальное разрешение лишь в плоскости конкретно-исторического содержательного наполнения. Бытие права и его развитие возможны лишь в случае отказа от абстрактного построения моделей правовой системы в пользу анализа содержательных концептов, предусматривающих все правовое разнообразие.

Литература

1. Law and Legal Cultures in the 21 th Century. Diversity and Unity (Plenary lectures) / ed. T. Gizbert-Studnicki, J. Stelmach. – Warsaw, 2007. – 212 p.
2. Поляков А.В. Коммуникативно-феноменологическая концепция права / А.В. Поляков // Неклассическая теория права : вопросы и ответы. – Х. : [б.в.], 2013. – С. 94–126.

Скалацька О.В.

*старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Одеський інститут фінансів*

Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

ПОНЯТТЯ «ГІПЕРРЕАЛЬНІСТЬ» У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДАХ Ж. БОДРІЙЯРА

В сучасних умовах класичні філософські уявлення про структуру онтології, незважаючи на розвиток фізики та експериментальних доказів теоретичних філософських концепцій, вимагають певного перегляду. Онтологічна проблематика у філософському дискурсі завжди представляла

багатогранний і суперечливий процес, що залишає без відповідей деякі питання. Соціальні трансформації XX століття сформували нову проблематику для онтології – проблему гіперреальності в межах філософії постмодернізму.

Науковий доробок філософії постмодернізму ще не отримав однозначного визначення у філософському дискурсі. Представники філософії постмодернізму не тільки запропонували нові орієнтири розвитку філософії та аналізу соціальної дійсності, а й відродили інтерес до такого філософського поняття як «симулякр». Роботи постмодерністів викликали широкий інтерес з боку наукового співтовариства, що актуалізує питання розгляду поняття гіперреальності та трансформації, що з ним відбулися у філософії постмодернізму. Одним з представників постмодернізму, в роботах якого поняття гіперреальності постає ключовим є Жан Бодрійяр. Незважаючи на різноманіття підходів до постановки даної проблеми у Ж. Бодрійяра, досі існують суперечливі і нерозкриті ідеї його творчості, що робить розгляд даного питання актуальним.

Сучасний світ, на думку Ж. Бодрійяра виглядає наступним чином, «ми живемо у світі дивним чином схожому на оригінал – речі в ньому продубльовані за їх власним сценарієм» [1]. Раніше світом управляла реальність, зараз – симуляція. Реальне стає утопією. У даному ракурсі проблема переходу буття в небуття отримує абсолютно нове звучання. Так як виникає питання, наскільки новостворені копії реальних речей їх замінюють, і є постійними.

У реальності відбувається така суттєва зміна як відсутність раціональності. Нові умови існування вже не є реальними, так як уявне не пов'язане з ним. Це виключно гіперреальне. Простір, який утворюється, перебуває поза зоною реальності і істини. Тепер раніше існуючі речі відроджуються в знаках, які «підвладні всім системам еквівалентностей, всім бінарним опозиціям, будь-якій комбінаториці» [2, с. 18]. Відбувається процес, в якому реальне замінюється знаками реального. Реальне позбавляється можливості самовиробництва, а гіперреальне «перебуває в укрітті уявного». Тепер відмінність реального і уявного являє собою «повторення моделей і симулювати породженню відмінностей». Симуляція стирає навіть відмінності між істиною і хибним, реальним і уявним світами.

Для розкриття проблеми структури гіперреальності Ж. Бодрійяр застосовує концепт симулякр, який не має однозначного визначення в сучасній гуманітаристиці. Дане поняття увійшло в філософію ще в період античності. Поняття «симулякр» (походить від лат. «Simulacrum, Idola, Phantasma») не має однозначного визначення не тільки в історії філософії, але і в концепціях представників одного напрямку (наприклад, постмодернізму). Історія поняття симулякр починається з античної філософії з ідеалістичної традиції Платона та атомістичного матеріалізму Тіта Лукреція Кара. У Платона симулякр позначав відмінність, що існує між світом ідей і нашим чуттєвим земним світом.

У своїй книзі «Симулякри і симуляція», Бодрійяр описує три порядки симулякрів. Розходження цих симулякрів полягатимуть в підставі, на яке вони спираються, і, отже, їх прояві. Так, перший порядок представляють натуральні симулякри засновані на образі, підробці, їх метою є «відновлення або ідеальне підстава природи за Божественним подобою» [2, с. 158]. Другий порядок – це продуктивні симулякри, їх основою є машинне виробництво і його продукція, вони спрямовані на підвищення продуктивності. Симулякри симуляції представляють собою третій порядок, витокom якого є інформація, «гіперреальність, націлена на тотальний контроль».

Ж. Бодрійяр у своїх книгах показує, що онтологічний вимір сучасної людини постає дуалістичним: з одного боку воно досить широко і багатогранно (одночасно існують міфи, соціальні ролі, глобальні проблеми), з іншого боку – вузьке, оскільки може бути сконцентровано в одній системі, яка тільки здається багатогранною. Плюралізм соціального, постійне утворення його нових форм, зміщує акценти розгляду проблеми людини у Ж. Бодрійяра. Він відходить від гносеологічних здібностей людини в пізнанні буття, і звертається до проблеми його уяви, яке і формує нову дійсність.

У межах онтології Ж. Бодрійяр розриває поняття гіперреальності у постійній зміні існуючого простору, у якому матеріальне і ідеальне виступають у вигляді копії, що змінює сенс відтворено простору, стираються відмінності між духовним і реальним рівнями буття. Якщо раніше однією з онтологічних проблем, поставлених ще Парменидом, було питання про існування буття і мислення, про небуття, то симулякр одночасно зберігає і дозволяє це протиріччя.

Аналіз існуючих соціальних подій, їх розкриття через реальність і симулякр визначають нове онтологічне простір індивіда. Тут онтологія знаходиться у взаємодії з прагматики, що має своє відображення в рекламі, телебаченні, кіно, літературі. Порядок симулякрів охоплює всі сфери життєдіяльності людини, її сила і вплив на людей настільки велика, що здатна тільки еволюціонувати, змінювати симулякри одного порядку іншим.

Необхідно зазначити, що у Ж. Бодрійяра, перехід від онтологічного до соціального має подвійний характер, оскільки показує не тільки взаємозв'язок ідеї (суті) речі і її матеріального становища, він їх поєднує. Копія речі спроможна розкрити існування порядку симулякрів, оскільки копія не несе тієї первинної суті речі, що містить оригінал. Взаємодія копії та оригінала, показує ілюзорний характер не тільки чуттєвого, матеріального світу, але й сенсу, який втрачається. Копія, що створюється для збереження оригіналу, також не здатна зберегти ідеальну чи матеріалу первинність. Наслідком створення простору симулякрів постає не лише їх домінування, але й руйнування дійсності.

Питання гіперреальності у сучасній гуманітаристиці залишається відкритим для філософського дискурсу. Утворення цілісного (у рамках усіх робіт Ж. Бодрійяра, еволюція поняття), комплексного (у межах філософії постмодернізму та трансформацій поняття симулякр), підходів щодо поняття гіперреальність дозволить простежити його варіативність та сутність.

Філософська спадщина Ж. Бодрійяра постає як суперечливе питання для сучасного філософського дискурсу. Це пов'язано з самою проблематикою, якою займався Ж. Бодрійяр, і тим ракурсом, у якій він переводить онтологічні питання. Для опису нового соціального простору Ж. Бодрійяр застосовує поняття симулякр, яке він використовує не як античні мислителі у онтологічному ракурсі, а в просторі сучасної соціальної реальності.

Література

1. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Жан Бодрийяр ; [пер. с фр. С. Н. Зенкин]. – М.: «Добросвет», 2000. – 387 с.
2. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция / Жан Бодрийяр ; [пер. с фр. О. А. Печенкина]. – Тула: Тульский полиграфист, 2013. – 204 с.

Сумарокова Л.Н.

*кандидат философских наук, доцент кафедры философии
Национальный университет «Одесская юридическая академия»*

ИДЕЯ «ПОСТМАТЕМАТИЧЕСКОЙ» ЛОГИКИ И ЕЕ ВОЗМОЖНЫЕ ОНТОЛОГИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ

Термин «постматематическая» логика в значительной мере условен и связывается с образом некоторой «новой», «другой» логики, отличной от той, которая существует в качестве общепринятой сейчас. Различия в трактовке этой идеи связаны либо с пониманием характеристик «нематематических» логик, либо с попытками расширения, обогащения сферы математических методов (построения «иных» математических логик).

Постматематическая логика – это неформальная логика? Утвердительный ответ на этот вопрос считает возможным И.Н. Грифцова в своей книге «Логика как теоретическая и практическая дисциплина» (1998). Автор обращает внимание на факт формирования в мире различных вариантов неформальной логики, что можно рассматривать как ответ на практическую потребность в приобретении тех элементарных навыков мыслительной деятельности, которые помогают в бизнесе, политике, юриспруденции, научных исследованиях, а также в обычной повседневной жизни человека. И.Н. Грифцова рассматривает соотношение формальной (математической) и неформальной (нематематической) логики как один из современных вариантов трактовки соотношения теоретического и практического уровней и областей познания. Математизация логики XX века, отмечает автор, безусловно способствовала ее развитию как теоретической дисциплины; однако полученные при этом результаты неоправданно отождествлялись с логикой в целом, что привело, в конечном счете, к отдалению логики в сознании общества и от философии, и от других гуманитарных областей, и от повседневной практической деятельности обычного человека. И.Н. Грифцова делает вывод,